

Výukový materiál **zpracovaný v rámci operačního programu** **Vzdělávání pro konkurenceschopnost**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Registrační číslo: CZ.1.07/1. 5.00/34.0084

Šablona: III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Sada: 2 C

Číslo: VY_32_INOVACE_MYS_4ROC_15

Tetřevovití

Předmět: **MYSLIVOST**

Ročník: **4**

Anotace: Seznámení žáků s čeledí tetřevovití

Klíčová slova: Tetřev hlušec, tetřívka obecná

Výukový zdroj: Prezentace Microsoft PowerPoint 2010

Typ interakce: Výkladová prezentace

Jazyk: Čeština

Datum: XII/2012

Autor: Ing. Petr Ťulpík

Adresa školy: Střední škola zemědělská Přerov, Osmek 47

Tetřevovití

Vědecká klasifikace

Říše:	Živočichové (Animalia)
Kmen:	Strunatci (Chordata)
Podkmen:	Obratlovci (Vertebrata)
Třída:	Ptáci (Aves)
Podtřída:	
Řád:	Hrabaví - Galliformes
Podřád:	
Čeleď:	Tetřevovití - Tetraonidae

Tetřevovití

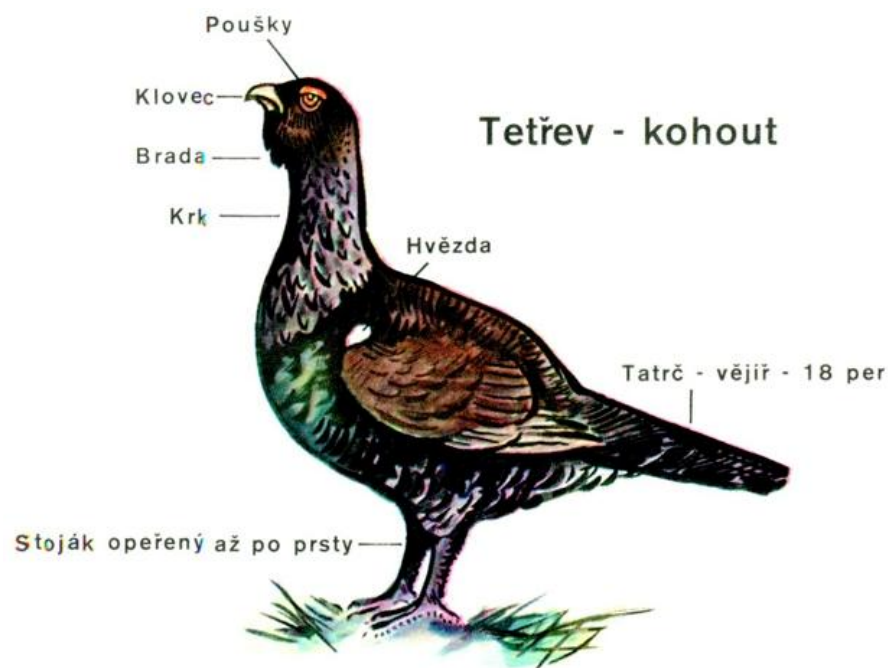
Zástupci:

- 1. Tetřev hlušec**
- 2. Tetřívek obecný**
- 3. Jeřábek lesní**

Tetřevovití – Tetřev hlušec (Tetrao urogallus L.)

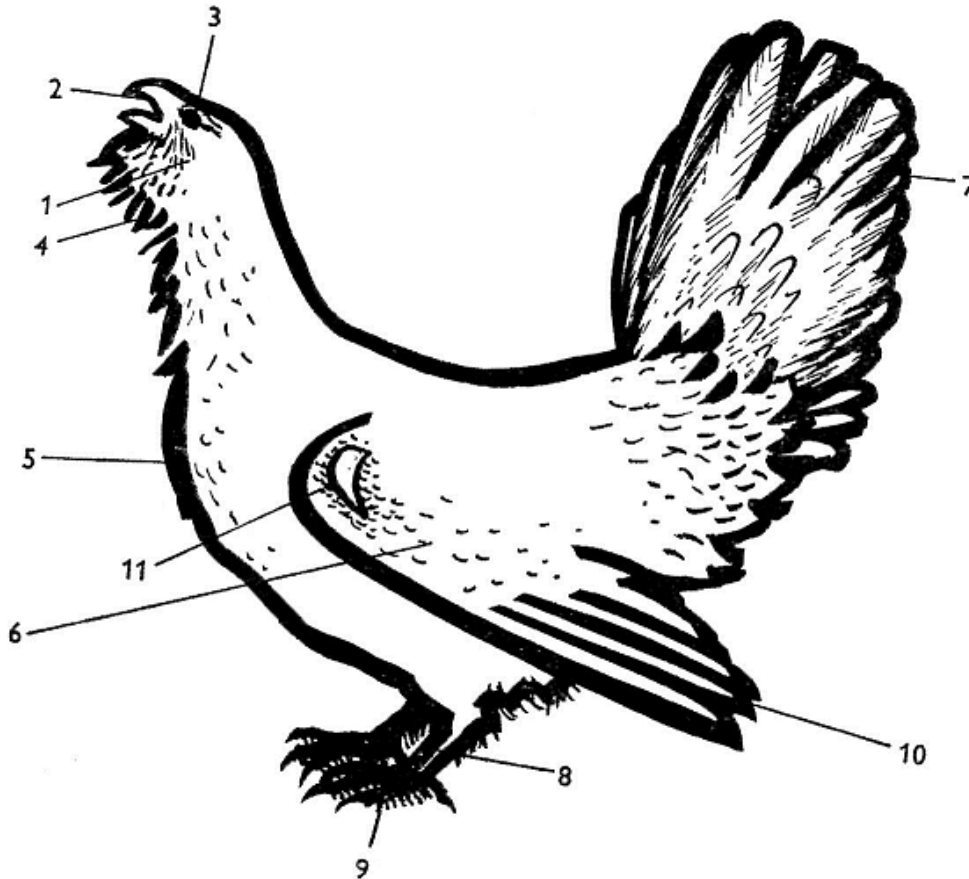
Pojmenování

☐ **samec** - kohout, tetřev, **samice** - slepice, tetřevice, **mládě** - kuře, tetřevce

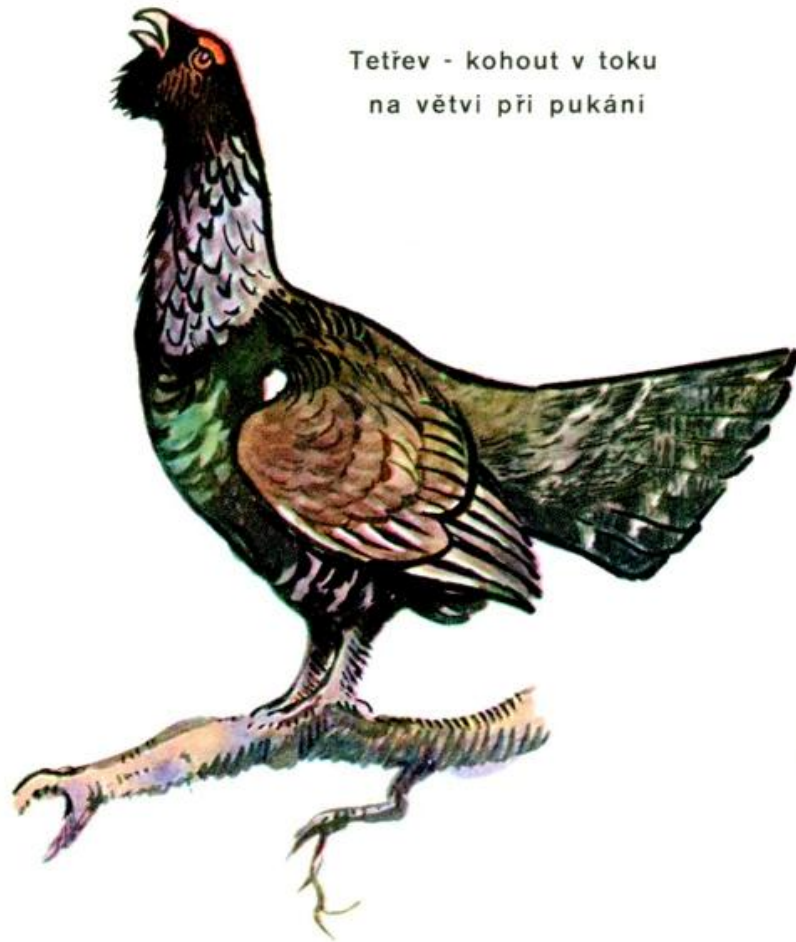

Tetřevovití – Tetřev hlušec (*Tetrao urogallus* L.)

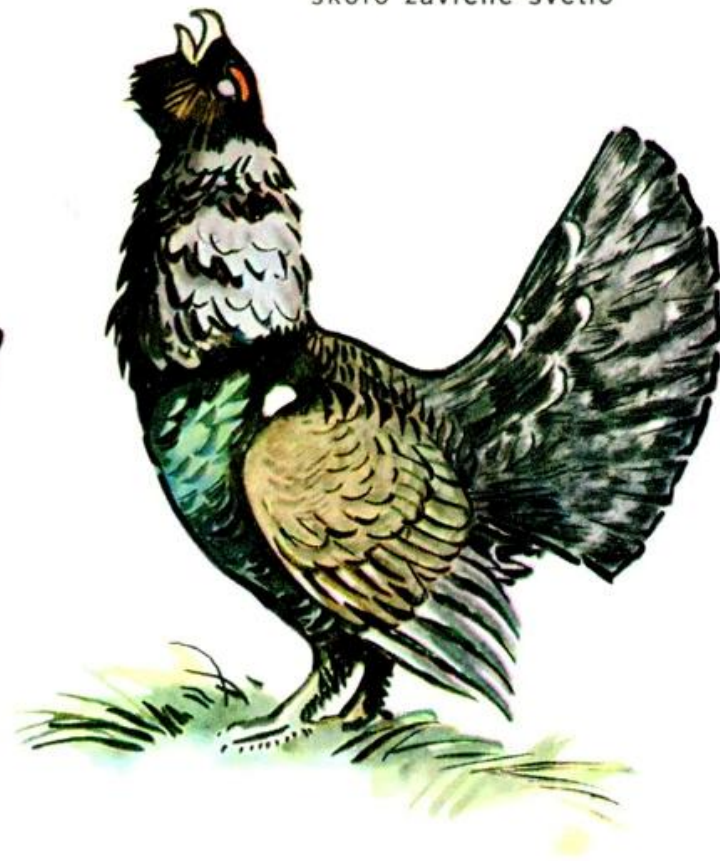
Tetřev hlušec 1 - hlava, 2 - klovec, 3 - světla, 4 - brada, 5 - štít, 6 - perutě, 7 - vějíř, 8 - stojáky, 9 - prsty s třásněmi, 10 - letky, 11 - hvězda

Tetřevovití – Tetřev hlušec (*Tetrao urogallus* L.)

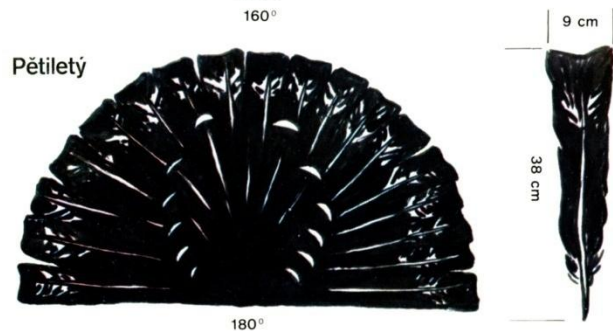
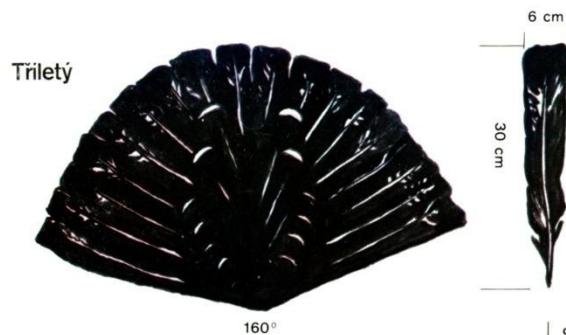
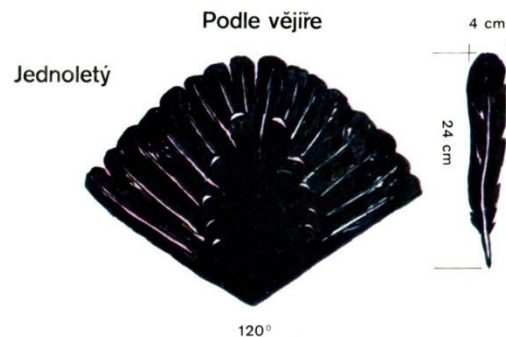
Tetřev - kohout v toku
na větvi při pukání

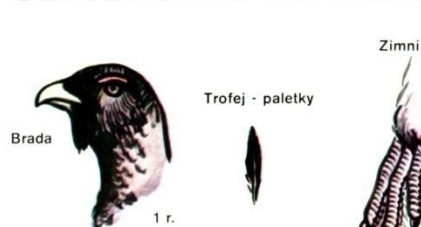
Tetřev - kohout v toku na zemi při broušení
skoro zavřené světlo

Tetřevovití – Tetřev hlušec (Tetrao urogallus L.)

ODHAD STÁŘÍ TETŘEVA

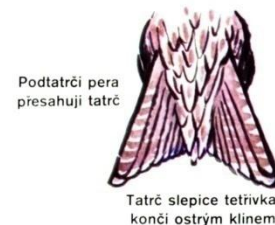
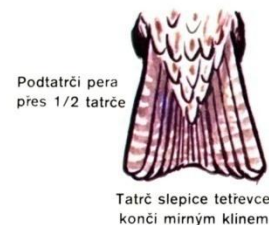
ODHAD STÁŘÍ TETŘEVA

Podle klovce a brady

Určování tatrce zespoda

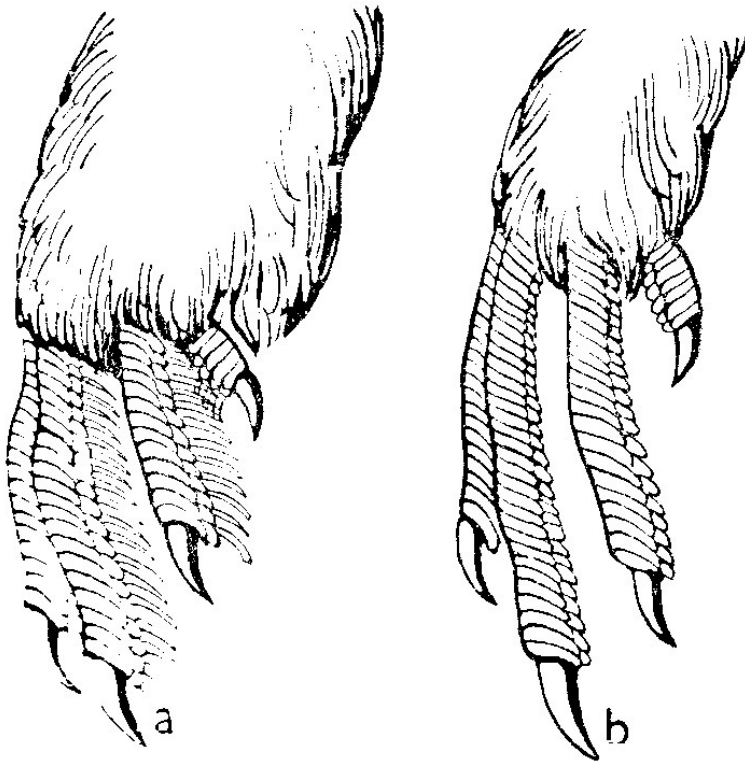

Tetřevovití – Tetřev hlušec (*Tetrao urogallus* L.)

Prsty tetřeva hlušce

a - v zimě s třásničkami

a - v létě bez třásniček

Tetřevovití – Tetřev hlušec (*Tetrao urogallus* L.)

Hlava a tatrč tetřeva

roční

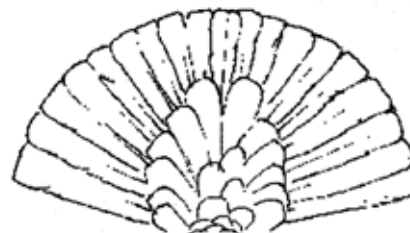
tříletý

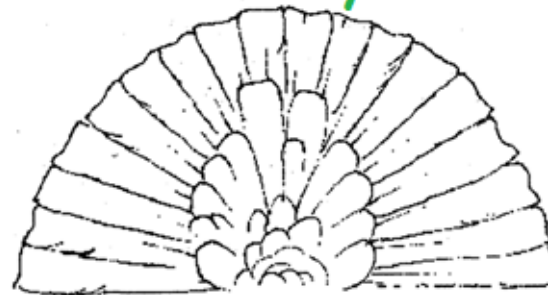
pětiletý

roční

tříletý

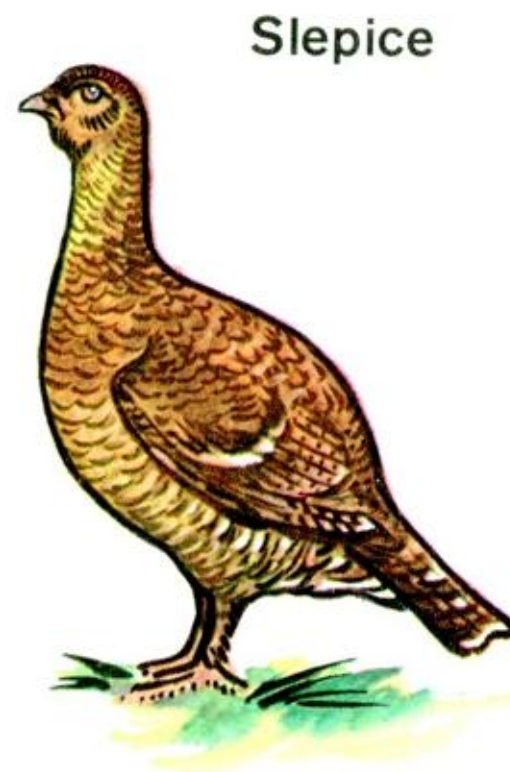
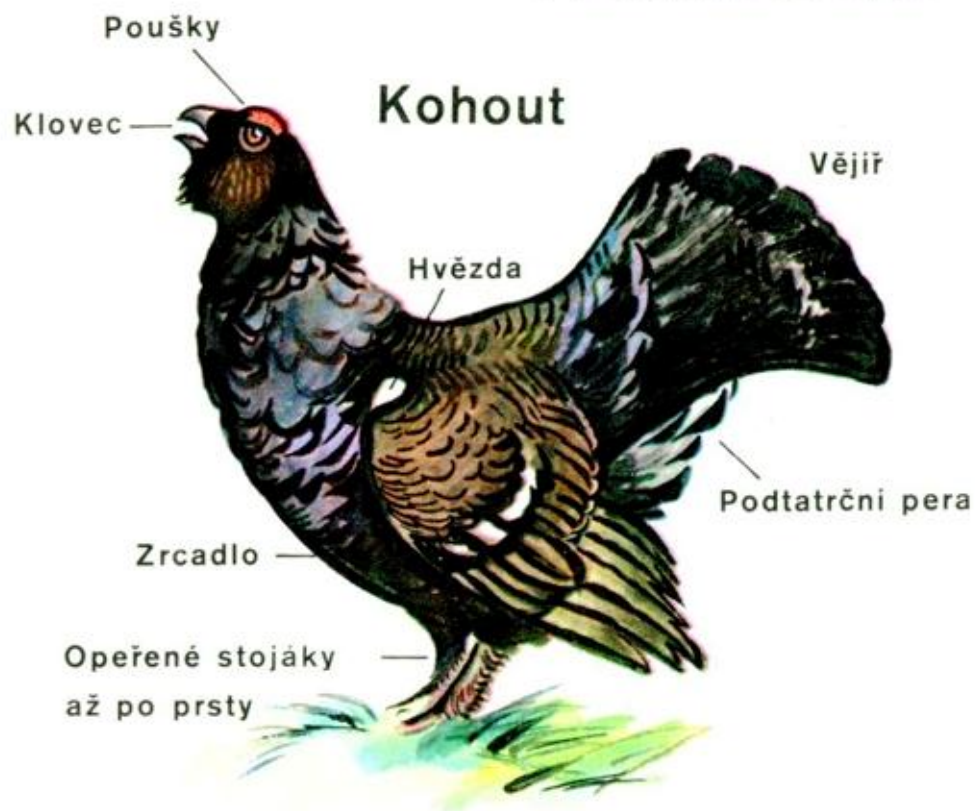

pětiletý

Tetřevovití – Tetřev hlušec (Tetrao urogallus L.)

TETŘEVEC

Tetřevovití – Tetřev hlušec (*Tetrao urogallus* L.)

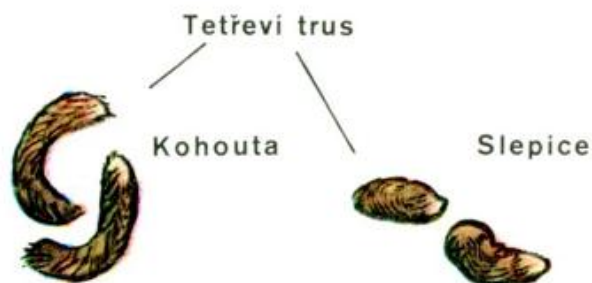
Popis

- ❑ křídla - kohout 370 - 430 mm, slepice 260 - 309 mm
- ❑ tatrč - kohout 250 - 402 mm, slepice 167 - 214 mm
- ❑ velikost klovce - kohout 29 - 36 mm, slepice 19 - 22 mm
- ❑ hmotnost - kohout 3 450 - 5 500 g, slepice 1 500 - 2 140 g
- ❑ kuřata přepeřují od VII do IX
- ❑ dospělí do svatebního šatu (úplně) od VII do X (na prstech vyrůstají na podzim třásničky)
- ❑ do prostého šatu přepeřují (částečně) od V do VI, přitom jim odpadávají třásničky z prstů
- ❑ ozývá se pouze během toku, kohout večer zahřaduje a ozývá se brkáním, krkáním
- ❑ ráno začíná tokat před rozbřeskem na stromě, na němž večer zahřadoval, na silnější rovné větvi
- ❑ po probuzení se hlasitě otřepe a toká - **pukání - trylek - vylousknutí - broušení** (2 - 3 sec.)
- ❑ během celého toku je kohout pozorný kromě fáze „broušení“,
- ❑ při toku pohybuje kohout krkem, křídly, tatrčem a po větvi „jezdí“,
- ❑ při rozednívání kohout sjíždí ze stromu na zem, kde v toku pokračuje a ošlapuje slepice
- ❑ kohout velmi tmavý, slepice je menší a celkově červenohnědá, dobře splývá s barvou okolí, kuřata se podobají slepici, pouze skvrnění na spodině je méně kontrastní
- ❑ v letu se střídá aktivní pohyb křídel s delším plachtěním, let je velmi hlučný a působí těžkopádně

Tetřevovití – Tetřev hlušec (*Tetrao urogallus* L.)

Biologie

- ❑ obývá celoročně rozsáhlé komplexy lesů s mýtinami a otevřenými plochami rašelinišť a vřesovišť
- ❑ kohout a slepice žijí po většinu roku odděleně, sdružují se až v zimě a během toku - od III - 1/2 V
- ❑ od IV slepice kladou 5 - 9 hnědavých vajec s tmavým a světlým skvrněním do hnízda na zemi, zpravidla u kmene stromu, pařezu či vývratu
- ❑ slepice zasedne až na úplnou snůšku a sedí na ní 26 - 28 dní
- ❑ kuřata vylíhnutá během jediného dne, slepice odvede hned mimo hnízdo na místa s potravou
- ❑ rychle se vyvíjejí, ve stáří 14 dnů již létají, se slepicí zůstávají až do IX, kdy se oddělují
- ❑ pohlavně dospívají v následujícím roce, kohouti se v toku uplatní až třetím rokem
- ❑ od podzimu do jara se tetřevi živí jehličím a pupeny dřevin, pak různé bobule, výhonky a hmyz
- ❑ kuřata zprvu sbírají výhradně larvy a kukly hmyzu, později stále více přibývá rostlinná složka
- ❑ v žaludku se nacházejí gastrolity

Tetřevovití – Tetřev hlušec (Tetrao urogallus L.)

Rozšíření v ČR

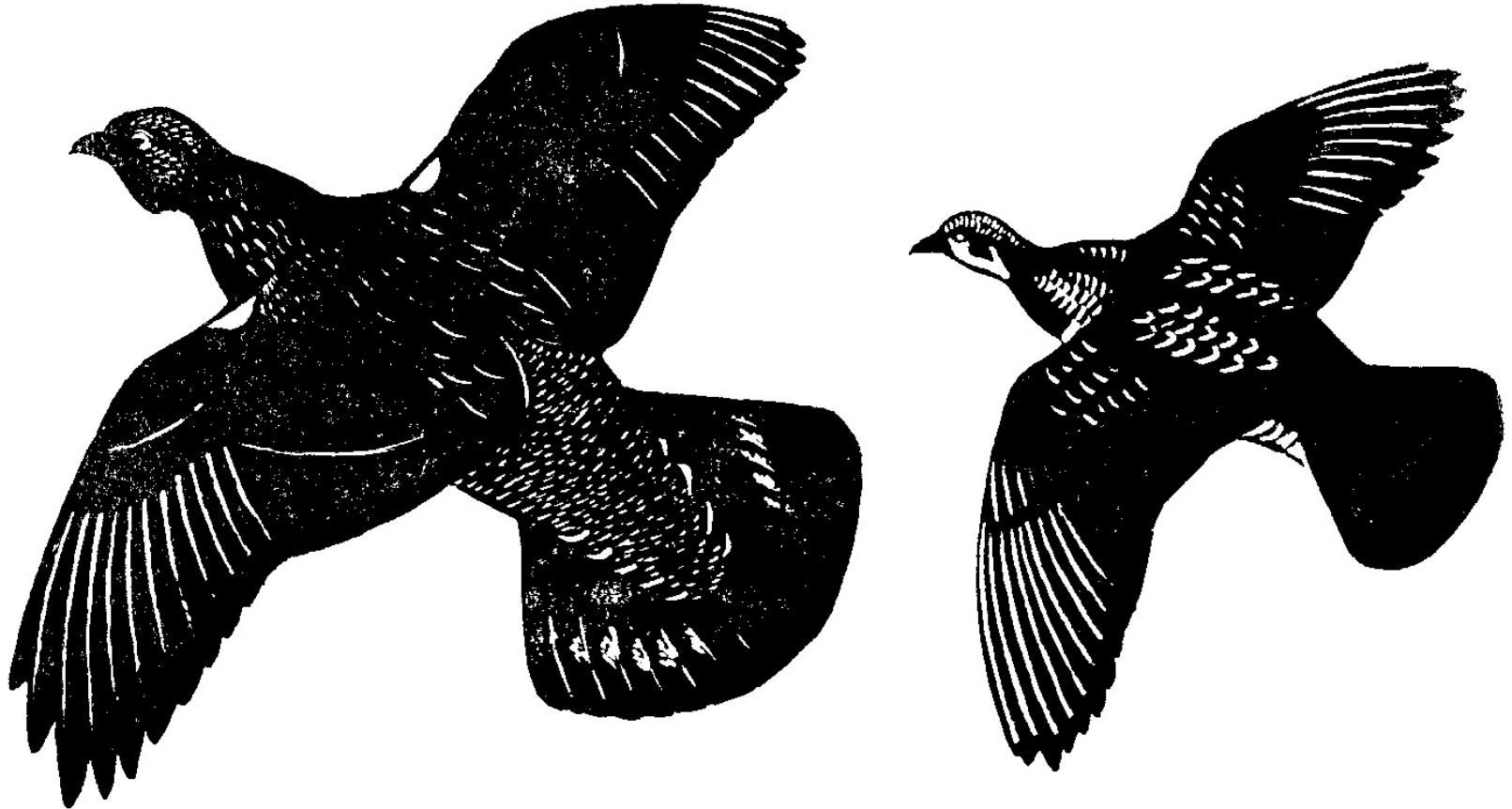
- ❑ stavy tetřeva hlušce v posledních desetiletích dramaticky poklesly
- ❑ důvod - zřejmě intenzivní hospodářské zásahy do lesního prostředí, rušení rekreačním tlakem, zatížení životního prostředí imisemi, ale i lov tetřevů v době toku
- ❑ 1973 - 1977 v ČR 350 - 700 kohoutů, 1985 - 1989 pouze 100 - 150 kohoutů

Myslivecký význam

- ❑ ve státech, kde se ještě loví, je významným zástupcem pernaté trofejové zvěře
- ❑ na severu Evropy se cení zvěřina mladých tetřevů (podzimní lov)

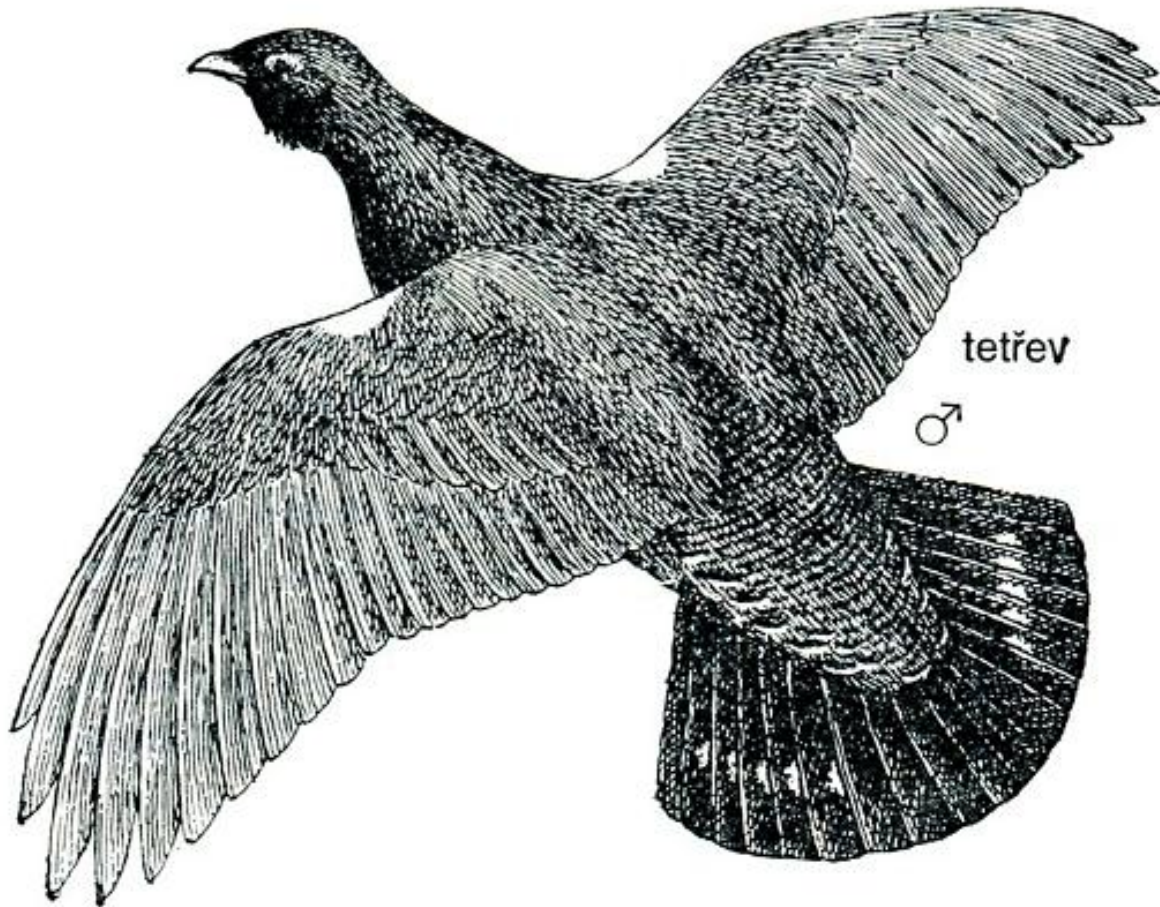
Tetřevovití – Tetřev hlušec (Tetrao urogallus L.)

Stínorys hrabavých ptáků v letu – tetřev hlušec

Tetřevovití – Tetřev hlušec (Tetrao urogallus L.)

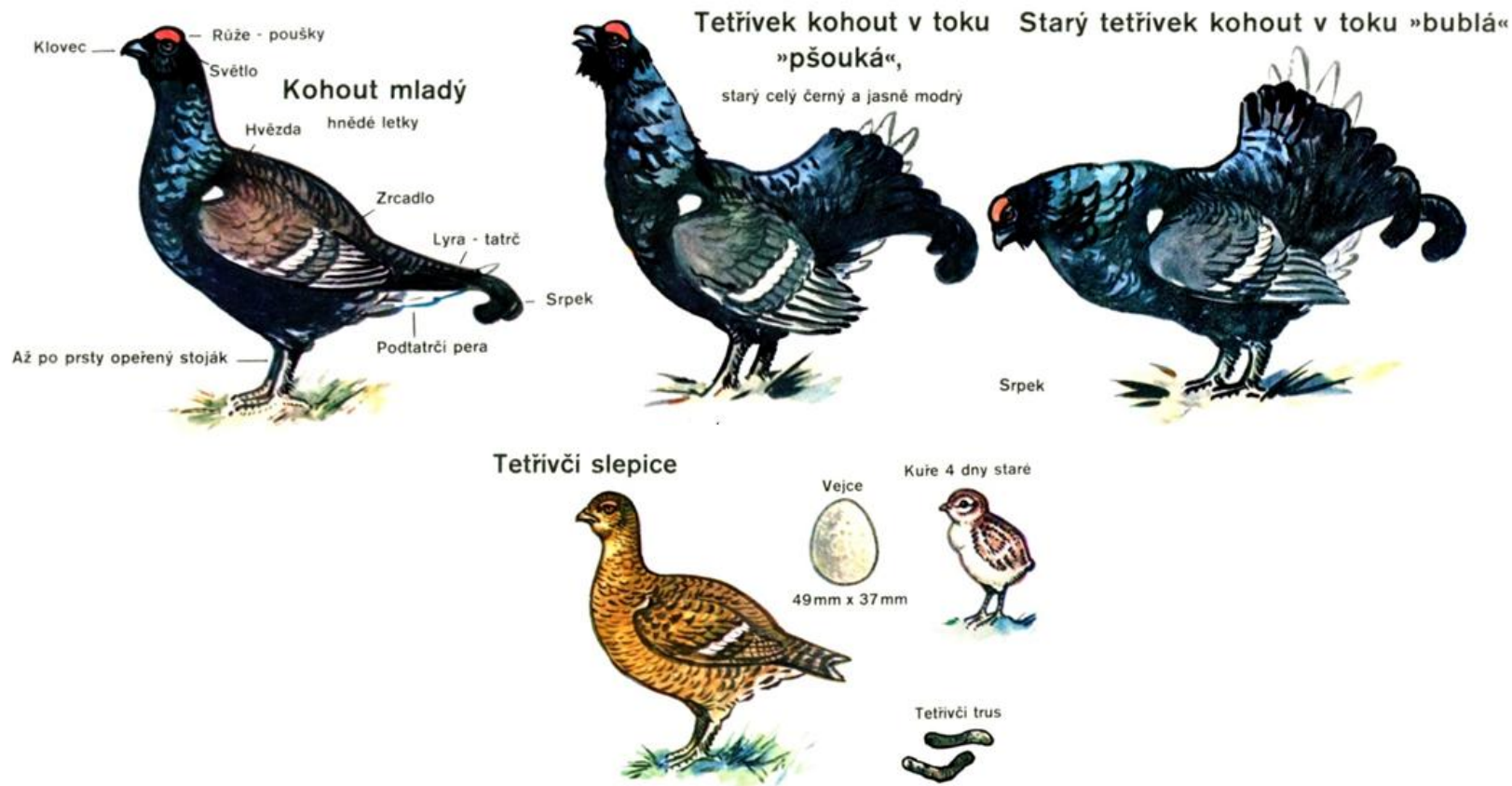
Stínorys hrabavých ptáků v letu – tetřev hlušec

Tetřevovití – Tetřívek obecný (*Lyrurus tetrix* L.)

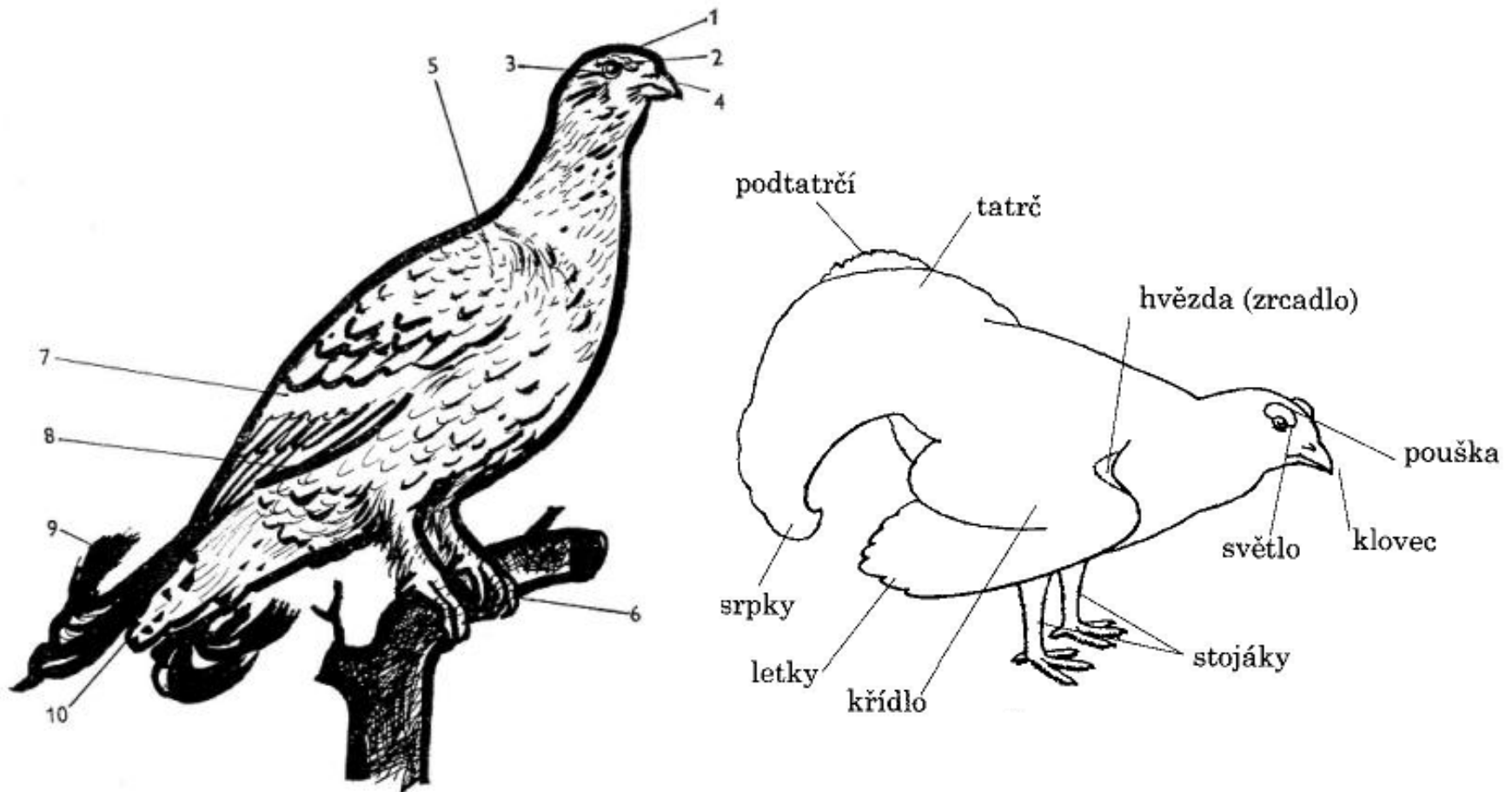
Pojmenování

☐ **samec** - kohout, kohoutek, **samice** - slepice, slepička, **mládě** - kuřata

Tetřevovití – Tetřívek obecný (*Lyrurus tetrix* L.)

Tetřívek obecný 1 - hlava, 2 - poušky, 3 - světla, 4 - klovec, 5 - hvězda, 6 - stojáky a prsty s třásničkami, 7 - zrcadlo, 8 - letky, 9 - srpky, 10 - tatrč

Tetřevovití – Tetřívek obecný (*Lyrurus tetrix* L.)

Popis

- ☐ lesní kur velikosti bažanta
- ☐ křídlo - kohout 256 - 274 mm, tatrč 130 - 190 mm, klovec 14 - 21 mm
- ☐ křídlo - slepice 235 - 264 mm, tatrč 130 - 160 mm, klovec 13 - 15 mm
- ☐ hmotnost - kohout 1 050 - 1 800 g, slepice 740 - 950 g
- ☐ kuřata přepeřují úplně s výjimkou prvních dvou ručních letek od VII do XI
- ☐ dospělí přepeřují do svatebního šatu (úplně) od VII do XI, do prostého šatu (částečné) od VI do VII
- ☐ v době toku se ozývá od rozednění nejdříve kratším „**pšoukáním**“ následuje dlouhé **bublání**
- ☐ slepice se ozývá nosovým „**gagag**„
- ☐ kohout téměř celý černý s bílou spodní stranu křídel a peřím pod tatrčem
- ☐ dospělý kohout se od slepice výrazně liší velikostí a zbarvením, je téměř celý tmavý s lyrovitým tatrčem, slepice je celkově hnědá
- ☐ kuřata velmi podobná slepici, jejich barva a skvrnění je matnější

Tetřevovití – Tetřívek obecný (*Lyrurus tetrix* L.)

Biologie

- ☐ obývá řídký les, velké paseky, vřesoviště, rašeliniště
- ☐ tok - podle počasí někdy již od poloviny III a často se protáhne až do VI
- ☐ více kohoutků se slétá na jedno tokaniště nebo tokají individuálně
- ☐ slepice přilétají za kohoutky na tokaniště, kde může docházet i k páření (ošlapávání)
- ☐ veškerou péči o potomstvo zabezpečuje slepice, sama staví hnízdo na zemi
- ☐ 3 - 4 týdny zahřívá 6 - 12 žlutavých vajec s tmavším skvrněním, a stará se o kuřata
- ☐ po vylíhnutí se slepicí opouštějí hnízdo, jejich vývoj velmi rychlý, ve stáří jednoho týdne poletují
- ☐ v rodinách se zdržují až do podzimu, kdy se rozdělují do hejnek podle pohlaví
- ☐ potrava - převládá rostlinná složka, různé bobule, pupeny, listy bylin i dřevin, brouci, mravenci...
- ☐ kuřata se nejdříve živí výhradně živočišnou potravou, později různé bobule a části rostlin
- ☐ v žaludku gastrolity

Tetřevovití – Tetřívek obecný (*Lyrurus tetrix* L.)

Rozšíření v ČR

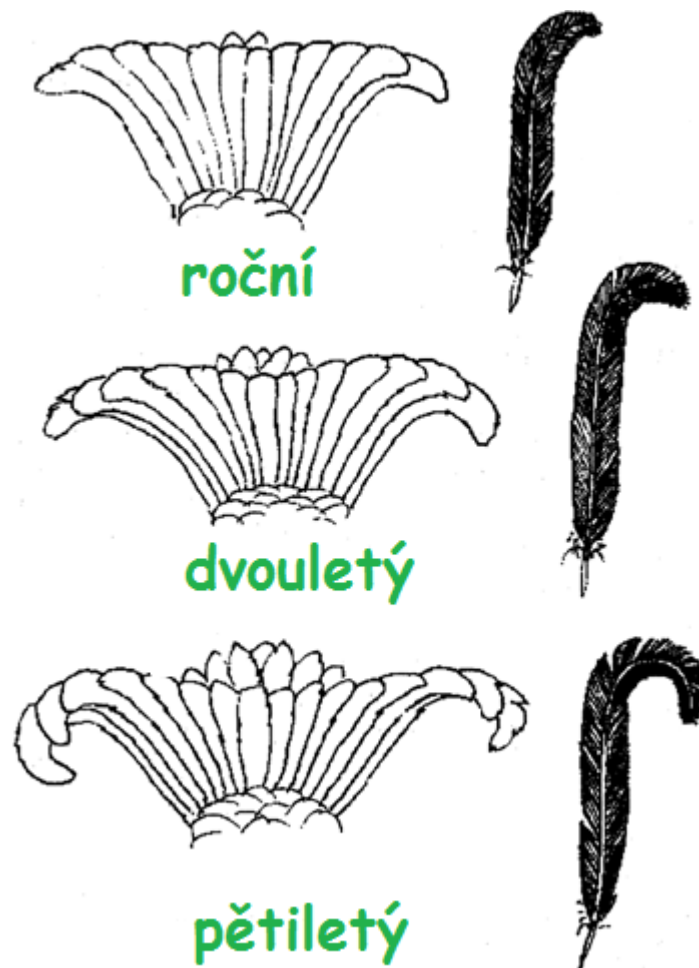
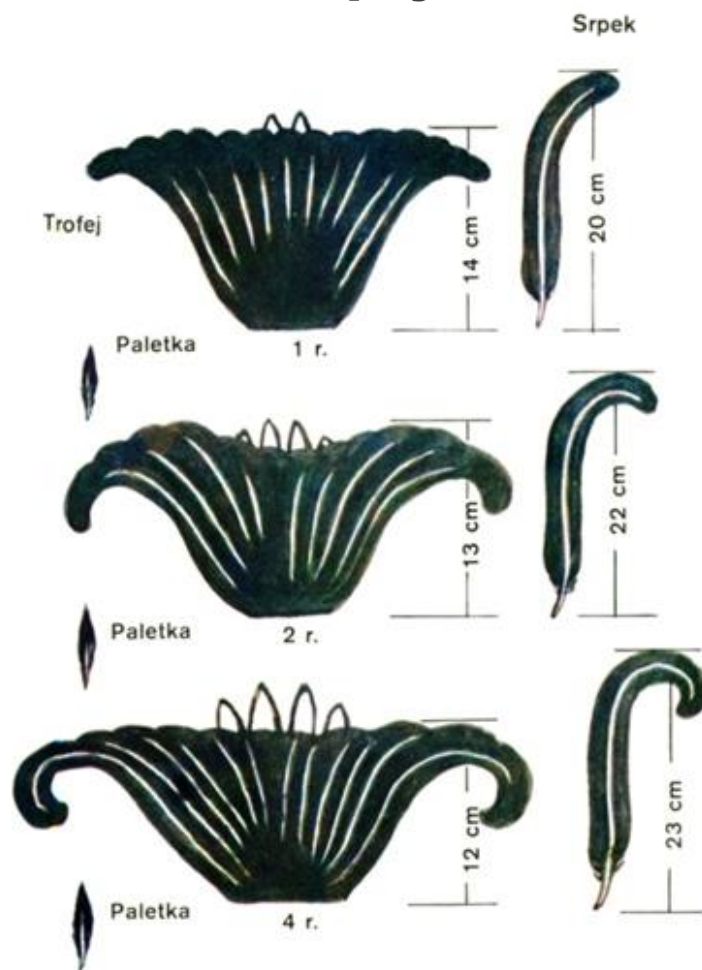
- ❑ stavy dramaticky poklesly a výrazně se zmenšila i plocha jeho rozšíření i jinde v Evropě
- ❑ 1973 - 1977 odhad 2 400 - 2 500 kohoutků, pro léta 1985 - 89 pouze 1 100 až 2 200 kohoutků

Myslivecký význam

- ❑ je významným zástupcem pernaté trofejové zvěře
- ❑ severským myslivcům poskytuje na podzim velmi chutnou zvěřinu

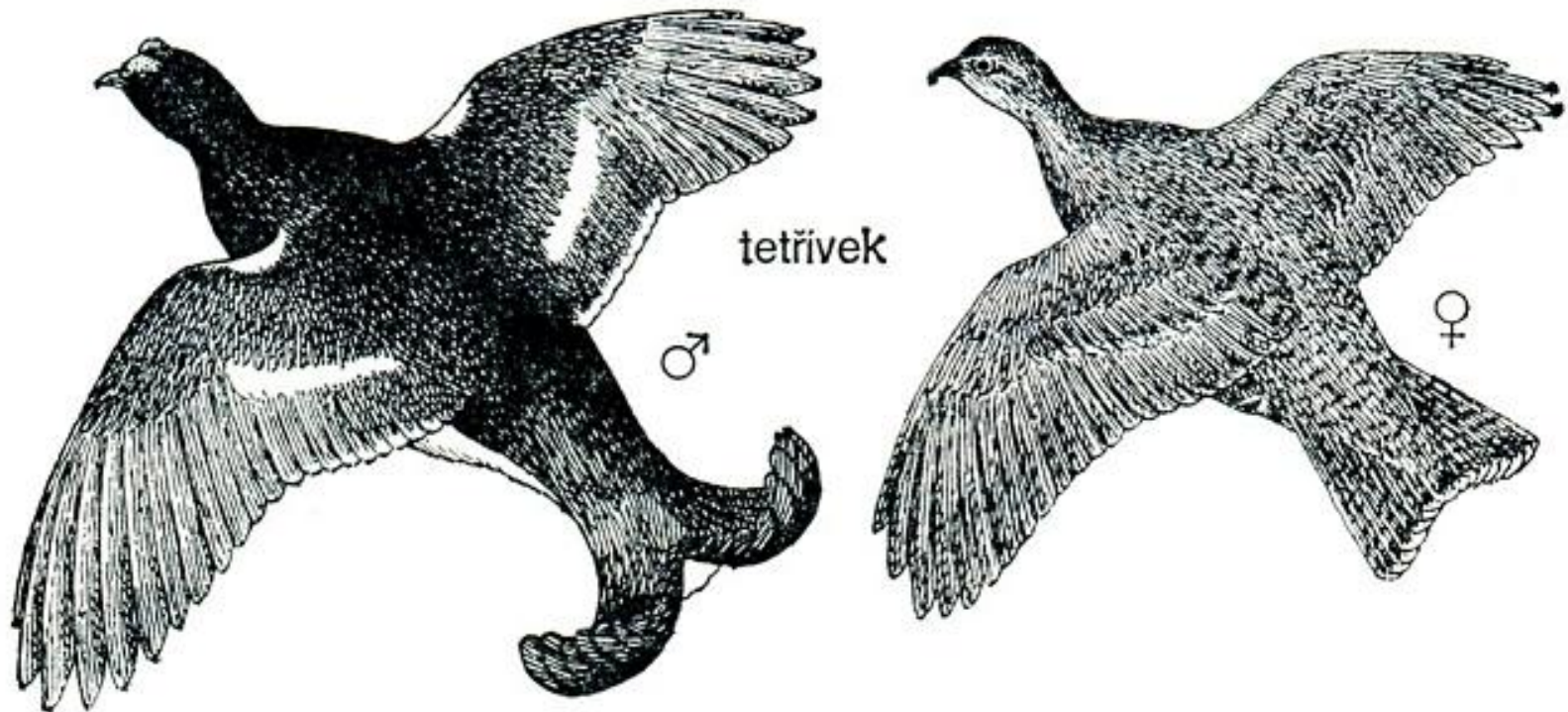
Tetřevovití – Tetřívek obecný (*Lyrurus tetrix* L.)

Lyra tetřívka se srpky

Tetřevovití – Tetřívek obecný (*Lyrurus tetrix* L.)

Stínorys hrabavých ptáků v letu – tetřívek obecný

Tetřevovití – Jeřábek lesní (*Tetrastes bonasia* L.)

Pojmenování

☐ samec - kohoutek, samice - slepička, mláděta - kuřata

Tetřevovití – Jeřábek lesní (*Tetrastes bonasia* L.)

Popis

- ☐ křídlo - kohoutek 170 - 185 mm, tatrč 107 - 130 mm, klovec 9 - 11 mm
- ☐ křídlo - slepička 166 - 182 mm, tatrč 106 - 114 mm
- ☐ hmotnost 315 - 490 g
- ☐ kuřata přepeřují úplně od VI do IX, jsou podobná slepičce, jsou však výrazněji skvrnitá
- ☐ dospělí přepeřují do svatebního šatu (úplné) od VI do VIII, do prostého šatu (částečné) od V do VI
- ☐ zvukově nenápadný tok - vysoké pískavé zvuky, při vyplašení vydává krátké zvuky
- ☐ velikosti koroptve, celkově rezavý s tmavým skvrněním
- ☐ při vzletu upoutá šedý tatrč s černou páskou na konci
- ☐ pokud je vyplašen, usedá po prudkém letu do korun stromů
- ☐ kohoutek má na hrdle černou skvrnu s bělavým okrajem, slepička je světle okrová

Tetřevovití – Jeřábek lesní (*Tetrastes bonasia* L.)

Biologie

- ☐ celoročně rozsáhlé lesní celky s porosty různého stáří, lísky, olše, břízy a bobulonosné rostliny
- ☐ jarní tok od III do V
- ☐ tok je nenápadný - pískavé zvuky + pohybové kreace kohoutka
- ☐ hnízdo na zemi při patě stromu, mezi kořeny atp.
- ☐ během IV slepička snese 7 - 14 vajec, nápadně podobná vejcím tetřívka či tetřeva
- ☐ sedí slepička, kuřata se líhnou asi za tři týdny a jsou hned odváděna mimo hnízdo
- ☐ o několik dní později se již pokoušejí létat
- ☐ rodinka, ke které se přidává i kohoutek, se rozpadá až na podzim
- ☐ pohlavní dospělost již následující kalendářní rok
- ☐ potrava - velmi rozmanitá - pupeny listnatých stromů a bobule, na jaře listy bylin a hmyz, v létě jahody, maliny a borůvky
- ☐ v žaludku gastrolity
- ☐ kuřata se zprvu živí hmyzem, teprve časem přecházejí na rostlinnou stravu

Tetřevovití – Jeřábek lesní (*Tetrastes bonasia* L.)

Rozšíření v ČR

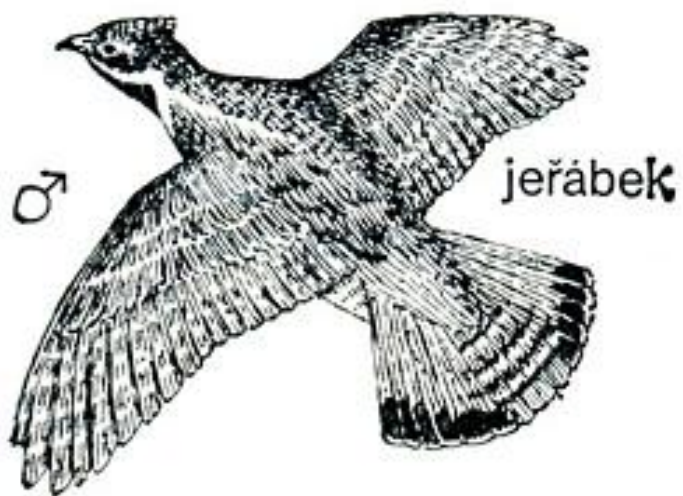
- ❑ žije skrytým způsobem života na omezené části naší republiky
- ❑ jeho stavy se zdají být stabilní
- ❑ 1985 - 89 u nás hnízdilo 800 až 1 600 párů

Myslivecký význam

- ❑ v zemích, kde se na podzim jeřábci loví, má velký význam pro kvalitní zvěřinu

Tetřevovití – Jeřábek lesní (Tetrastes bonasia L.)

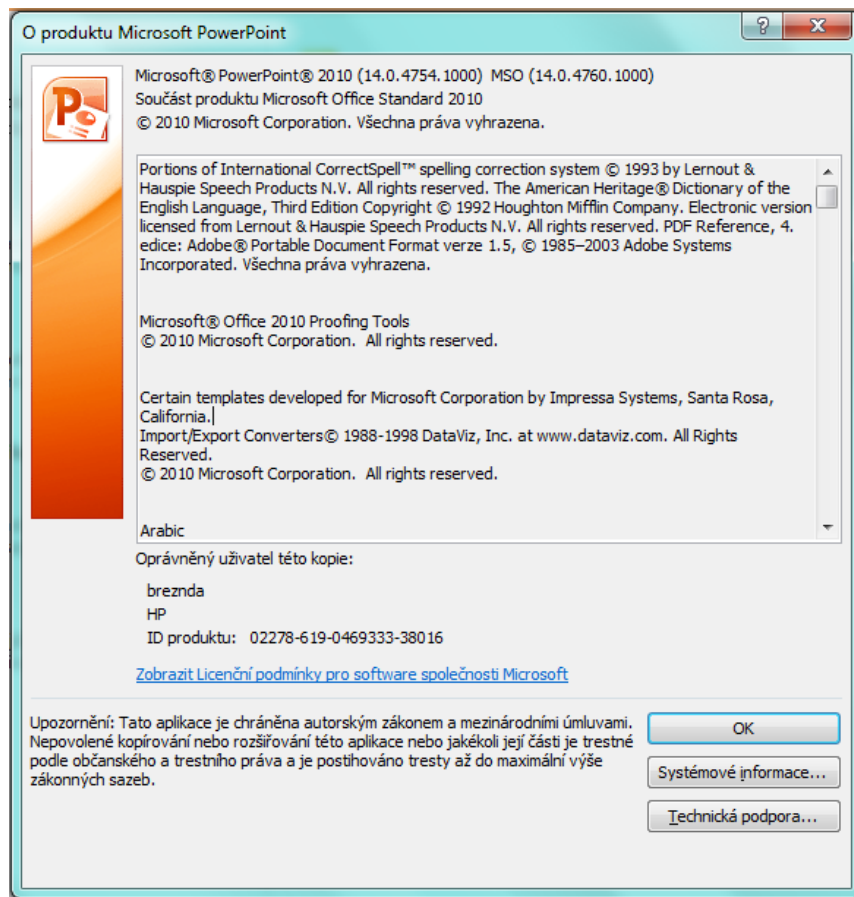
Stínorys hrabavých ptáků v letu – jeřábek lesní

Zdroje

- HROMAS, Josef a kolektiv. *Myslivost*. Písek: Matice lesnická, 2008, ISBN 978-80-86271-00-2.
- Liebl František. *Myslivost v obrazech I. díl – Zoologie*. Praha: Tomos, reklamní agentura Černá růže
- Forst Pavel a kolektiv. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1983
- Forst Pavel a kolektiv. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1975
- Bergl Jaroslav a kolektiv. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1984
- Mottl Stanislav a kolektiv. *Myslivercká příručka*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1970.

Zdroje

**Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Petr Ťulpík.
Financováno z ESF a státního rozpočtu ČR.**